

15.11.2022

Eduskunnan talousvaliokunta
tav@eduskunta.fi

Aihe: Talousvaliokunta keskiviikko 16.11.2022 klo 11.20 / HE 209/2022 vp / Asiantuntijapyyntö

HE 209/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Eduskunnan talousvaliokunta pyytää Suomen Yrittäjiltä lausuntoa esityksestä, jolla ehdotetaan muutettavaksi jätelakia. Esityksen mukaan pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti kunnallisen jätehuollon toimijan ulosmyyntiraja pidettäisiin 10 prosentissa myös 1.1.2030 alkaen.

Lisäksi lakiin lisättäisiin sosiaali- ja terveydenhuoltoa sekä pelastustoimea koskevaan uudistukseen liittyvä siirtymäsäännös. Säännöksellä säilytettäisiin hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollon järjestämisvastuu kunnalla enintään vuoden 2025 loppuun saakka.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian syksyllä 2022 ja viimeistään 1.1.2023.

Eduskunnan ei tulisi hyväksyä kuntien jäteyhtiöiden ulosmyyntirajan nostamista

Viime hallituskaudella päätettiin, että jätealan kuntayhtiöiden ulosmyyntiraja lasketaan 10 prosentista viiteen (5) prosenttiin 2030 alkaen. Lakimuutoksen tavoitteena oli avata markkinoita, antaa pienille ja keskisuurille yrityksille toimintamahdollisuuksia sekä parantaa kilpailuneutraliteettia. Samalla jätealan ulosmyyntirajaa haluttiin yhtenäistää hankintalain 5 prosentin ulosmyyntirajan kanssa. Muutos oli yksityisten yritysten näkökulmasta hyvä ja perusteltu.

Olemme kaiken kaikkiaan erittäin huolissamme vallitsevasta kehityksestä, jonka mukaisesti julkisomisteisille suurille osakeyhtiöille annetaan oikeus kilpailla markkinoilla suomalaisten pienten- ja keskisuurten yritysten kustannuksella. Markkinoilla on paljon yksityisiä, yrittäjäriskillä toimivia yrityksiä, jotka työllistävät, maksavat veroja ja hoitavat jo niitä tehtäviä, joita halutaan siirtää julkisille yhtiöille. On tärkeää, että lakimuutosten ja päätösten

vaikutukset yritysten toimintaan, työllistämiseen ja alueiden hyvinvointiin ymmärretään laajasti.

Haluamme korostaa, ettei eduskuntaan tuodulla lakiesityksellä ole vaikutusta kuntalaisten jätehuoltoon tai kuntien lakisääteisten tehtävien hoitamiseen, vaan kyse on julkisomisteisten osakeyhtiöiden markkinaehtoisesta toiminnasta. Näyttää vahvasti siltä, että esitys on laadittu muutaman suuren kunnallisen jäteyhtiön tarpeisiin, joilla on halua toimia ja kilpailla markkinoilla. Esitys kytkeytyy myös samojen kuntayhtiöiden tarpeeseen toimittaa riittävästi jätettä Suomen ylimitoitettuun jätteenpolttokapasiteettiin. Näin ollen emme pidä hallituksen esitystä perusteltuna, vaan kilpailua, yritysten toimintaedellytyksiä ja jopa kiertotaloutta haittaavana.

Hankintalain valmistelun yhteydessä on aikoinaan perusteellisesti selvitetty, että korkea ulosmyyntiraja haittaa markkinoiden toimintaa ja yritysten toimintaedellytyksiä. Nyt myös KKV on laatinut jätelakiesitystä varten taustaselvityksen, ja suosittaa, että ulosmyyntirajaa tarkastellaan osana laajempaa kokonaisuutta ja lähempänä vuotta 2030. Ennen kuin laajempi selvitys on tehty, ei ehdotuksia kuntayhtiöiden markkinaosuuksien kasvattamisesta ole perusteltua tehdä.

Asia on yksityisille jätehuoltoalan yrityksille tärkeä sekä reilun kilpailun ja toimivien markkinoiden näkökulmasta merkityksellinen. Tästä huolimatta lakiesitys on laadittu pikaisella aikataululla, lausuntokierros pidettiin kesäloimakauden aikana eikä valmistelussa ole tunnistettu tai riittävästi selvitetty yritysvaikutuksia. Pidämme perusteltuna, ettei esitystä hyväksytä eduskunnassa ennen asian kunnollista valmistelua ja riittäviä vaikutusarviointeja. Asialla ei ole kiire, vaan kunnolliselle valmistelulle on aikaa kahdeksan vuotta.

Siirtymäsäännös on perusteltua asettaa esitettyä lyhyemmäksi

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy hyvinvointialueille 1.1.2023. Samalla kunnan sosiaali- ja terveystoimissa syntyvien jätteen jätehuolto siirtyy maakunnille, joiden tulee jätteen haltijoina järjestää jätehuolto jätelain 28 §:n nojalla. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kuntien yhdyskuntajätteen jätehuoltovastuu siirtyy tältä osin hyvinvointialueille, jotka kilpailuttavat jatkossa itse kuljetuksen ja muun jätehuollon. Muista kuin hyvinvointialueiden yhdyskuntajätteistä huolehtii jatkossakin yksityinen sektori.

On tullut ilmi, että osa hyvinvointialueista ei ole valmistautunut 1.1.2023 siirtävään yhdyskuntajätteen jätehuoltovastuun toteuttamiseen. Tästä syystä hallitus esittää, että jätelakiin lisätään uusi 32 a §, jossa säädettäisiin

kunnan velvollisuudesta jatkaa vuoden 2025 loppuun saakka hyvinvointialueen hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollon järjestämistä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen yhteydessä. Hyvinvointialueet voisivat kuitenkin jätteen haltijana ottaa jätehuollon järjestettäväkseen ennen siirtymäajan umpeutumista. Hyvinvointialueen olisi tällöin ilmoitettava asiasta kirjallisesti kunnalle 6 kuukautta ennen jätehuollon järjestämisen aloittamista.

Ymmärrämme, että siirtymäsäännös saattaa olla joidenkin hyvinvointialueiden valmistautumattomuuden vuoksi tarpeen. Pidämme kuitenkin kolmen vuoden siirtymäaikaa perusteettoman pitkänä aikana ja katsomme, että **yhden vuoden siirtymäaika riittää hyvinvointialueiden valmistautumiseen kilpailuttaa yhdyskuntajätehuoltonsa ottaen huomioon, että muu hyvinvointialueiden jätehuolto hoidetaan jo nyt muun muassa yksityisten yritysten toimesta.**

Pidämme perusteltuna, että hyvinvointialueet voivat käyttää tarvittaessa siirtymäsäännöstä mutta sen käyttäminen perustuu kunkin alueen tarveharkintaan ja vapaaehtoisuuteen. Sen sijaan kummeksumme esitystä siltä osin, etteivät alueet voisi kyetessään ottaa yhdyskuntajätteitä koskevaa vastuuta hoitaakseen heti 1.1.2023. Siirtymäsäännöstä on perusteltu hyvinvointialueiden tarpeilla, mikä puoltaisi sitä, ettei siirtymäsäännöksen tulisi olla hyvinvointialueille pakottava.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Tiina Toivonen
lainsäädäntöasioiden päällikkö